

Utjecaj engleskog jezika na suvremeni hrvatski, srpski i slovenski jezik: zastupljenost, vrste i funkcije anglizama u časopisima za mlade

Kuhar, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:918350>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-27**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za južnoslavenske jezike i književnosti

Jezično-prevoditeljski smjer

**Utjecaj engleskog jezika na suvremeni hrvatski, srpski i slovenski jezik:
zastupljenost, vrste i funkcije anglizama u časopisima za mlade**

Magistarski rad

15 ECTS

Studentica: Matea Kuhar

Mentorica: dr. sc. Virna Karlić, doc.

Zagreb,

Srpanj, 2021.

Studentica: Matea Kuhar

Mentorica: dr. sc. Virna Karlić, doc.

U Zagrebu, 5. srpnja 2021.

IZJAVA O NEPLAGIRANJU

Ja, Matea Kuhar, kandidatkinja za magistru južne slavistike, izjavljujem da je ovaj magistarski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio magistarskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno prepisan iz kojega necitiranog rada. Isto tako izjavljujem da nikoji dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

POTPIS

UTJECAJ ENGLESKOG JEZIKA NA SUVREMENI HRVATSKI, SRPSKI I SLOVENSKI JEZIK: ZASTUPLJENOST, VRSTE I FUNKCIJE ANGLIZAMA U ČASOPISIMA ZA MLADE

Sažetak

Rad se bavi se utjecajem engleskog jezika kao *lingue francae* na suvremeni hrvatski, srpski i slovenski jezik, koji uslijed procesa globalizacije postaje sve intenzivnijim, a posebno se odražava na jezik pripadnika mlađih dobnih skupina. Prva, teorijska cjelina rada posvećena je temeljnim pojmovima iz područja kontaktne lingvistike vezanim za jezično posuđivanje te prikazu odnosa jezične politike (južnoslavenskih jezika) i jezičnog posuđivanja. Druga, istraživačka cjelina rada uključuje dva empirijska istraživanja: prvo istraživanje odnosi se na zastupljenost i obilježja anglizama u časopisima za mlade (hrvatski časopis *OK!*, slovenski časopis *Cool* i srpski časopis *Hej!*), dok se drugo odnosi na upotrebu tih anglizama među mladima, koja je ispitana putem ankete među izvornim govornicima hrvatskog jezika mlađe generacije. Istraživanjima prethodi opis obilježja jezika mladih te jezika časopisa namijenjenih adolescentima.

Ključne riječi: jezično posuđivanje, jezici u kontaktu, engleski, anglizmi, suvremeni hrvatski, srpski i slovenski

THE INFLUENCE OF THE ENGLISH LANGUAGE ON CONTEMPORARY CROATIAN, SERBIAN AND SLOVENIAN LANGUAGES: REPRESENTATION, TYPES AND FUNCTIONS OF ANGLICISMS IN YOUTH MAGAZINES

Summary

This thesis is based on the influence of the English language as *lingua franca* on contemporary Croatian, Serbian and Slovenian. This influence is getting stronger because of the globalization processes and is strongly reflecting on language of younger population. First part of the thesis is a theoretical part that explains basic terms of contact linguistics, which are tightly connected with language borrowing, and is displaying relation between language politics of the Southslavic languages and language borrowing. Second part of the thesis includes two empirical researches: first research relates to representation and characteristics of anglicisms in youth magazines (Croatian magazine *OK!*, Slovenian magazine *Cool* and Serbian magazine *Hej!*), while second research relates to the use of anglicisms among young people. Polls are created for the second research in order to see how often anglicisms are used and known among the native Croatian speaking younger population. The research is preceded

by a description of the characteristics of the language of young people and the language of magazines intended for adolescents.

Keywords: Language borrowing, contact languages, English, anglicisms contemporary Croatian, Serbian and Slovenian

SADRŽAJ

1. Uvod.....	4
2. Lingvistika i jezici u kontaktu.....	5
3. Vrste jezičnih kontakata i konflikata	7
3.1. Jezično posuđivanje.....	9
3.2. Posuđenice.....	10
3.3. Vrste posuđenica	11
4. Jezično posuđivanje i jezična politika.....	13
4.1. Engleski jezik kao <i>lingua franca</i>	15
4.2. Hrvatska jezična politika i utjecaji stranih jezika.....	16
4.3. Srpska jezična politika i utjecaji stranih jezika	17
4.4. Slovenska jezična politika i utjecaji stranih jezika.....	19
5. Analiza anglizama u časopisima za mlade.....	21
5.1. Jezik mladih.....	21
5.2. Časopisi za mlade.....	23
5.3. Ciljevi i metode istraživanja.....	23
5.4. Rezultati analize	24
5.5. Rasprava i zaključci	28
6. Anketa: upotreba anglizama među mladima.....	30
6.1. Ciljevi i metode istraživanja.....	30
6.2. Rezultati analize i njihova interpretacija	32
7. Zaključna riječ	36
8. Popis literature	37

1. Uvod

Ovaj rad bavi se utjecajem engleskog jezika kao *lingue france* na suvremeni hrvatski, srpski i slovenski jezik, koji uslijed procesa globalizacije postaje sve intenzivnijim, a posebno se odražava na jezik pripadnika mlađih dobnih skupina.

Glavni ciljevi rada jesu: (1) utvrditi vrste i obilježja jezičnog posuđivanja elemenata iz engleskog jezika u jezike primatelje (hrvatski, srpski, slovenski), s naglaskom na leksičkom posuđivanju; (2) odrediti odnos hrvatske, srpske i slovenske jezične politike prema utjecajima iz engleskog jezika; (3) istražiti kako se prestižni status engleskog jezika u južnoslavenskim jezicima, posebice među govornicima mlađe životne dobi, odražava na jezično posuđivanje.

Rad je podijeljen u dvije cjeline. Prva, teorijska cjelina posvećena je temeljnim pojmovima iz područja kontaktne lingvistike vezanim za jezično posuđivanje te prikazu odnosa jezične politike (južnoslavenskih jezika) i jezičnog posuđivanja. Druga, istraživačka cjelina uključuje dva empirijska istraživanja provedena za potrebe ovoga rada. Prvo istraživanje odnosi se na zastupljenost i obilježja anglizama u časopisima za mlade, a drugo se odnosi na upotrebu tih anglizama među mladima.

Rad sadržava sedam poglavlja. Nakon (1) uvodnika slijedi (2) poglavlje posvećeno kontaktnoj lingvistici – njezinom razvoju, ciljevima i istraživačkim metodama. (3) Treće poglavlje bavi se vrstama jezičnih kontakata i konflikata, s naglaskom na jezičnom posuđivanju te vrstama posuđenica. (4) U četvrtom poglavlju raspravlja se o odnosu jezične politike i jezičnog posuđivanja te se prikazuju glavna obilježja hrvatske, srpske i slovenske jezične politike u odnosu na utjecaje iz stranih jezika. Pritom se posebna pažnja posvećuje njihovom odnosu prema engleskom jeziku kao *lingui franci* modernog svijeta. (5) Peto poglavlje posvećeno je analizi anglizama u časopisima za mlade. U njegovom uvodnom dijelu definiran je jezik mladih te su prikazana obilježja jezika časopisa za mlade. Nakon toga slijedi prikaz i interpretacija rezultata provedenog istraživanja, koje uključuje popis i opis anglizama zastupljenih u časopisima *OK!* (časopis na hrvatskom jeziku), *Hej!* (časopis na srpskom jeziku) i *Cool!* (časopis na slovenskom jeziku). (6) U šestom poglavlju prikazani su i interpretirani rezultati ankete provedene među pripadnicima mlađe životne dobi. Anketa je provedena s ciljem utvrđivanja u kojoj se mjeri ispitanici pasivno ili aktivno služe anglizmima detektiranim u analiziranim časopisima. (7) U sedmom poglavlju izneseni su zaključci rada.

2. Lingvistika i jezici u kontaktu

Jezik kao glavno sredstvo međuljudske komunikacije predstavlja ključan element (samo)identifikacije pojedinca i društvene skupine koja se njime služi (Rupenović 2017: 6). On je dio čovjekova svakodnevnog djelovanja: pomoću njega izražavamo svoje misli i osjećaje, prenosimo i primamo informacije, utječemo na svoje sugovornike i stvarnost oko sebe te stvaramo i održavamo odnose s drugima. Jezik kao iznimno važna stavka čovjekova života predmet je bavljenja lingvističkih istraživanja, koja se bave njegovim raznim aspektima. Milorad Radovanović u knjizi *Sociolingvistika* (1979) jezik određuje kao instrument stvaranja, djelovanja, pa i mijenjanja većine područja čovjekovih pojedinačnih i kolektivnih aktivnosti, čija je funkcija služiti kao stalno, relativno i opće sredstvo međuljudskog kontakta. Jeziku kao sredstvu društvene interakcije različitih vrsta – ističe autor – valja pristupati ne samo kao prema komunikacijskom instrumentu, već i kao prema sredstvu objedinjavanja i razgraničavanja različitih društveno organiziranih institucija (društvenih grupa, plemena, naroda itd.) (Radovanović 1979: 11). Tako jeziku pristupa sociolingvistika.

Prema definiciji iz *Hrvatske enciklopedije*¹ sociolingvistika je grana lingvistike koja se bavi proučavanjem, tumačenjem i opisivanjem odnosa jezika i društva. Sociolingvisti svojim istraživanjima nastoje utvrditi razloge i posljedice varijacija u jeziku (na fonetsko-fonološkoj, gramatičkoj, leksičkoj i drugim jezičnim razinama) pripadnika različitih društvenih zajednica (npr. stanovnika gradova, manjih naselja, četvrti, pripadnika pojedinih društvenih klasa, supkultura i dr.). Jezične varijacije, tj. različiti jezični varijeteti javljaju se među govornicima različitih društvenih slojeva, životne dobi, spola i zanimanja, a nazivaju se sociolektima.

Prema Jamesu i Lesley Milroy (1998: 33) varijabilnost jezika nužan je dio iskustva svakoga govornika. Jezične varijacije rezultat su jezičnih promjena koje, između ostalog, nastupaju pod utjecajem „vanjskih”, tj. društvenih čimbenika. Jedan od takvih čimbenika jezični su kontakti. Proučavanjem jezika u kontaktu iz sociolingvističke perspektive bavi se grana lingvistike pod nazivom *kontaktna lingvistika*.

Teorija jezika u kontaktu zasniva se na istraživanjima koja su provedena u posljednjih stotinjak godina, a termin *jezici u kontaktu* uvodi Uriel Weinreich 1953. godine (Filipović 1986: 17). Kontaktna lingvistika grana je lingvistike koja se bavi bilingvizmom,

¹ Natuknica Sociolingvistika. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56943> (16. 12. 2020.)

višejezičnošću, prevođenjem, usvajanjem stranih jezika te svim oblicima interferencija do kojih dolazi uslijed jezičnih i kulturnih kontakata (Zavašnik i Šestić 2013: 1²).

Začetnici teorije jezika u kontaktu djelovali su četrdesetih i pedesetih godina prošlog stoljeća, kada su objavljena njihova pionirska djela iz područja kontaktne lingvistike. Među njima su ključni autori Werner Leopold, Einar Haugen, Uriel Weinreich i William F. Mackey (Filipović 1986: 33). Polazište njihove teorije jezika u kontaktu predstavlja pojam bilingvizma, pri čemu se bilingvalni govornik smatra mjestom jezičnog kontakata (ibid.). Tijekom razvoja teorije jezika u kontaktu Filipović (ibid. 34) izdvaja tri perioda, u sklopu kojih su u središtu interesa bili različiti pojmovi: miješanje jezika i miješani jezici u prvom periodu; jezično ili lingvističko posuđivanje u drugom periodu te jezici u kontaktu u trećem periodu. Pedesetih se godina pojavljuju osnovna teorijska djela kontaktne lingvistike (Zavašnik i Šestić: 2). Pristup jezicima u kontaktu pritom se određuje prema ulozi dvaju jezika uslijed jezičnog posuđivanja, pri čemu jedan jezik ima ulogu jezika davaoca, a drugi ulogu jezika primaoca, a njihovi „kontakti se proučavaju na osnovi transfera elemenata iz jezika davaoca u sustav jezika primaoca” (ibid.).

Izvori kontaktne lingvistike smještaju se u 19. stoljeće u Sjedinjenim Američkim Državama, no tek u 20. stoljeću započinje sustavno bavljenje jezicima u kontaktu – posebice pod utjecajem Weinreichovih, Fishmanovih, a kasnije i Labovljevih empirijskih istraživanja (Nelde 1998: 194). U tom se periodu lingvisti počinju baviti do tada neistraženim društvenim aspektima bilingvalnosti i multilingvalnosti (ibid.). Međutim, kontaktna lingvistika u užem smislu počinje se razvijati u ranim pedesetim godinama prošlog stoljeća. Tijekom prethodnih desetljeća istraživanja jezika u kontaktu bila su usmjerena primarno na leksičko posuđivanje (ibid. 195). U Europskoj je tradiciji dugo prevladavala analiza jezičnih kontakata među klasičnim jezicima i njihovim učincima. Međutim, pod utjecajem Weinreicha, Fishmana i Haugena u analizu jezičnih kontakata postupno se uključuju društveni i psihološki aspekti jezičnih kontakata (ibid.).

Prema Neldeu pojam *kontaktna lingvistika* prvi je put upotrijebljen na prvom svjetskom kongresu o jezičnim kontaktima i konfliktima, održanom u Bruxellesu u lipnju 1979. godine (Scotton 2002: 4). Glavni pojmovi kontaktne lingvistike jesu: jezični kontakt, bilingvizam, jezični konflikt i jezično posuđivanje.

² Numeracija se odnosi na dokument dostupan na slijedećem linku :

https://www.academia.edu/30952404/Hrvatski_lazni_prijatelji_u_slovenskome_jeziku_i_slovenski_lazni_prijatelji_u_hrvatskome_jeziku

3. Vrste jezičnih kontakata i konflikata

Prema Grinevaldu Craigu (1998: 176) jezični kontakti posljedica su komunikacije između govornika različitih jezika, koja rezultira različitim oblicima jezičnih interferencija kao što su međujezično posuđivanje, prebacivanje kodova (eng. *code switching*), miješanje jezika, smjena jezika (eng. *language shifting*), nastanak novih jezika (pidžinizacija i kreolizacija) te izumiranje jezika. U nastavku slijede definicije i prikazi obilježja navedenih pojmova, koji ujedno predstavljaju glavna područja bavljenja kontaktne lingvistike.

Međujezično ili jezično posuđivanje svako je preuzimanje neke jezične jedinice iz jednog jezika u drugi (ovom pojmu posvećeno je naredno poglavlje).

Prebacivanje kodova (eng. *code switching*) „postupak je prelaska s jednog jezičnog koda (jezika ili dijalekta) na drugi, ovisno o društvenom kontekstu ili razgovornom okruženju. Sociolingviste, socijalne psihologe i istraživače identiteta zanima način na koji se prebacivanje kodova, posebno od strane pripadnika manjinskih etničkih skupina, koristi za oblikovanje i održavanje osjećaja identiteta i osjećaja pripadnosti većoj zajednici” (Morrison 2017)³. Filipović (1986: 38) prebacivanje kodova definira kao pojavu pri kojoj bilingvalni govornik alternativno upotrebljava dva jezika, pa u svoj govor uvodi potpuno neasimiliranu (neadaptiranu) riječ iz drugog jezika.

Interferencija. Prema Winreichovoj definiciji interferencija je odstupanje od jezične norme do koje dolazi u govoru bilingvalnih govornika, kao rezultat poznavanja dvaju ili više jezika (Zavašnik i Šestić 2013: 2). Interferencija se često doživljava kao pogreška do koje dolazi prilikom usvajanja stranog jezika ili u slučaju kada govornik nekog jezika živi u tuđini (ibid. 3).

Miješanje jezika nastupa uslijed jednostranog ili obostranog utjecaja dvaju ili više različitih jezika koji pripadaju istoj ili različitoj jezičnoj porodici (Filipović 1986: 22). Prema Schönfelderu (prema Filipović 1986: 22) pojam *miješanje jezika* odnosi se samo na one jzike među kojima je došlo do interferencije na gramatičkoj, a ne samo na leksičkoj razini.

Najpovoljnije mjesto za miješanje jezika granica je između dvaju različitih jezičnih područja na kojoj se javlja dovoljan stupanj bilingvizma, pri čemu bilingvizam može voditi monolingvizmu ako jedan od dvaju jezika ima prestižniji status u društvu. Taj proces zavisen je od raznih sociolingvističkih čimbenika (ibid. 23).

³ Natuknica Morrison, C. D. "Code-switching", *Encyclopedia Britannica*: <https://www.britannica.com/topic/code-switching>.

Pidžinizacija i kreolizacija. Jezični kontakti dovode do miješanja jezika, pri čemu mogu nastati novi jezici poput pidžina i kreolskih jezika. Kreolski jezici nastaju u sklopu dvojezičnih ili višejezičnih zajednica međusobnim prožimanjem dvaju ili više jezika, dok pidžini nastaju kao prenosnica jezične barijere (Rupenović 2017: 33). Pidžini imaju ograničenu društvenu ulogu jer se koriste pri ograničenoj komunikaciji između govornicima različitih jezika (Rickford i McWhorter 1998: 163). Budući da nemaju izvorne govornike, pidžini su strukturno jednostavniji od kreolskih jezika.

Smjena jezika. Ukoliko je jedan jezik dominantniji u odnosu na drugi, uslijed jezičnog kontakta može doći do smjene jezika (eng. *language shifting*). Ovaj pojam odnosi se na situacije kada se jedan (u društveno-političkom smislu superioran) jezik nameće i istiskuje iz upotrebe drugi (u društveno-političkom smislu podređen) jezik (Brenzinger 1998: 189). Danas, smatra Brenzinger, ova pojava u većini slučajeva nastupa u globalnom okružju. Širenje dominantnih jezika danas se više ne postiže se fizičkim pritiskom (kao što je to bio slučaj u kolonijalno doba), već društvenim i ekonomskim pritiskom (ibid. 191). Smjena jezika rezultira širenjem novog jezika te ugrožavanjem ili potpunim gubitkom starog jezika. Smjena jezika može biti rezultat provođenja (jezične) politike, ali može nastupiti i spontano (Ostler 2014)⁴.

Izumiranje jezika. Nekada međujezični kontakti mogu rezultirati izumiranjem jezika. Do toga dolazi uslijed jezičnih konflikata među pripadnicima različitih jezičnih zajednica (a ne između samih jezika) (Škifić i Mustapić 2012: 812). Jezične konflikte Nelde (1998: 199) dijeli na prirodne i umjetne. Shodno autoru, prirodni konflikti nastupaju među jezičnim zajednicama koje tradicionalno žive na istome teritoriju, dok umjetni nastupaju pod drugačijim okolnostima. Do umjetnog jezičnog konflikta, primjerice, dolazi kada pod političkim utjecajem velike ekonomske sile nameću svoj jezik svojim partnerima (ibid.) Uzrok tome potreba je za bržom komunikacijom (ibid.) Jezični konflikt posljedica je neravnopravnog odnosa među jezicima u kontaktu. Ugroženost nekoga jezika može rezultirati njegovim izumiranjem: „Najbolji indikator vitalnosti nekog jezika očituje se u omjeru između broja članova neke etničke grupe i broja govornika tog jezika” (Brenzinger 1998: 187). Jezik se smatra izumrlim u trenutku kada izgubi sve svoje izvorne govornike.

⁴ Natuknica “Language Shift”, *Oxford Bibliographies Online in Linguistics*: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199772810/obo-9780199772810-0193.xml> (14. 4. 2021.)

3.1. Jezično posuđivanje

Jezično posuđivanje uobičajena je pojava koja nastupa uslijed jezičnih kontakata. Pojam *jezično posuđivanje* odnosi se na svako preuzimanje neke jezične jedinice iz jednog jezika u drugi (Barjaktarević 2018: 4). Jezično posuđivanje postalo je predmetom znanstvenih istraživanja u 19. stoljeću, kada su lingvisti počeli obraćati pažnju na utjecaj jednih jezika na druge. Pojam *miješanje jezika* prvi se put spominje u radu Rasmusa Raska u smislu leksičkog posuđivanja (ibid. 6). U tom je periodu proučavanje jezičnog posuđivanja bilo usmjereno samo na posuđivanje riječi, a tek se kasnije počinje proučavati posuđivanje na gramatičkoj i tvorbenoj razini. Pojam *jezično posuđivanje* uvodi Edward Sapir u djelu *Language* (1921), a potom ga usvajaju mnogi drugi lingvisti (Markuš 2016: 4).

Barjaktarević (2018: 5) navodi tri osnovna elementa koji bi prema Filipoviću (1986) trebali biti polazište za istraživanja o jezičnom posuđivanju: (1) prvi element je *mjesto dodira* – govornici koji naizmjenično upotrebljavaju više jezika, (2) drugi element je *bilingva* – osoba koja naizmjenično upotrebljava dva jezika, a (3) treći element je *interferencija* – posljedica korištenja više od jednog jezika.

Uz pojam jezičnog posuđivanja vežu se pojmovi *jezik davatelj* (jezik iz kojeg je posuđena određena konstrukcija) i *jezik primatelj* (jezik u koji je posuđena određena konstrukcija) (Markuš 2016: 4). Razlozi zbog kojih dolazi do jezičnog posuđivanja mogu biti unutarjezični i izvanjezični (ibid.). Unutarjezični razlozi odnose se na preuzimanje riječi iz stranog jezika kako bi se zbog nedostatka odgovarajuće zamjenske riječi „popunila praznina” u nekom jezičnom sustavu. Izvanjezični razlozi jezičnog posuđivanja mogu biti primjerice političke veze među narodima koji se služe različitim jezicima, njihove gospodarske, kulturne, znanstveno-tehničke veze te izravan zemljopisni dodir različitih jezičnih područja (ibid. 2). Da bi se utvrdilo ishodište i putovi širenja nekog jezika, nužno je provođenje širih lingvističkih i izvanlingvističkih istraživanja (Turk 1998: 522).

3.2. Posuđenice

Posuđenice su riječi koje su posuđene iz jednog jezika u drugi. One mogu, ali i ne moraju nužno biti prilagođene jeziku koji ih posuđuje.

Prema Dabo-Denegri (1998: 440) posuđenice se dijele na denotativne ili potrebne posuđenice te na konotativne ili suvišne posuđenice. Denotativne su one posuđenice koje popunjavaju „prazno mjesto” u vokabularu, dok su konotativne one posuđenice koje su mogle imati ili imaju odgovarajuću „domaću” riječ u jeziku primatelju, ali je njihova upotreba rezultat prestiža koji jedan jezik, kultura ili civilizacija imaju u danom trenutku (ibid.).

Jezično posuđivanje može se odvijati izravno, posredno ili kružno (Šiprak 2014: 6). Izravno posuđivanje izravan je proces koji ne uključuje jezik posrednik. Posredno posuđivanje Šiprak (ibid.) definira kao posuđivanje u kojem jezik davatelj jeziku primatelju posuđuje lekseme koje je i sam posudio i time postao jezikom posrednikom. Važnu ulogu u jezičnom posuđivanju često igraju masovni mediji (novine, tjednici, radio, televizija i sl.). Treći tip posuđivanja prema Šiprak (2014: 8) kružno je posuđivanje, koje predstavlja kombinaciju prvih dvaju tipova. Pri kružnom jezičnom posuđivanju jezik primatelj posuđuje leksem iz jezika davatelja te nakon nekog vremena jezik davatelj natrag posuđuje isti leksem (ibid.). Do kružnog posuđivanja najčešće dolazi među jezicima čiji dodiri traju dugo, a pritom su oba jezika naizmjenično u ulozi jezika davatelja i jezika primatelja (ibid.).

U nekim situacijama uslijed jezičnog posuđivanja preuzeti element zadržava neka obilježja jezika davatelja, a takav se oblik naziva *kompromisnom replikom* (Markuš 2016: 7). Prema Filipoviću (1986; Markuš 2016) tri su stupnja jezičnog posuđivanja: (1) prebacivanje kodova, (2) interferencija i (3) integracija. Prebacivanje kodova pojava je do koje dolazi uslijed naizmjeničnog korištenja dvaju jezika, pri čemu se elementi jednog jezika uključuju u strukturu drugog jezika. Interferencija je pojam koji uvodi Weinreich, a označava odstupanje od jezične norme zbog uvođenja elemenata iz stranoga jezika. Postoje dvije vrste interferencija – individualne (do kojih dolazi kod dvojezičnih govornika) i kolektivne (do kojih dolazi kod svih pripadnika neke jezične zajednice) (ibid. 8). Treći stupanj posuđivanja je integracija, koja se odnosi na uklapanje stranog elementa u sustav jezika primatelja kao potpuno prilagođena posuđenica (ibid.).

3.3. Vrste posuđenica

Posuđenice se klasificiraju s obzirom na njihovo porijeklo i formalna obilježja. S obzirom na jezik iz kojeg potječu posuđenice se dijele na internacionalizme, egzotizme, latinizme, anglizme, germanizme, talijanizme, bohemizme i dr.

Internationalizmi ili europeizmi međunarodne su riječi latinskog ili grčkog podrijetla koje se javljaju u svim europskim jezicima ili barem u većini njih, a najčešće su dio novinarskog, odnosno publicističkog stila, imaju svoja stalna značenja i omogućuju poopćeno komuniciranje (Markuš 2016: 9; Frančić, Hudeček i Mihaljević 2005).

U suvremenim južnoslavenskim jezicima najveći broj posuđenica potječe iz engleskog jezika – anglizmi. Kroz povijest, na njih su utjecali jezici poput njemačkog, turskog, talijanskog, mađarskog i ruskog, no danas to nije toliko slučaj iako su se neke od riječi tih jezika trajno zadržale u jezicima na koji su utjecale i koristimo ih gotovo svakodnevno. Danas anglizmi prožimaju sve sfere života „što nije neobično s obzirom na razvoj novih tehnologija, pogotovo u informatičkom sektoru, filmskoj industriji, glazbi ili sportu koje itekako imaju značajan utjecaj podjednako na profesionalni i privatni život ljudi, a u najvećoj mjeri na njihovu međusobnu komunikaciju“ (Duvnjak 2019: 185).

Postoje brojne posuđenice ovisno o jeziku iz kojeg dolaze, tako su primjerice bohemizmi riječi češkog podrijetla, talijanizmi riječi talijanskog podrijetla, germanizmi iz njemačkog, galicizmi iz francuskog, hispanizmi iz španjolskog, turcizmi iz turskog, rusizmi iz ruskog, polonizmi iz poljskog itd. Poseban status među posuđenicama imaju egzotizmi – posuđene riječi koje označavaju specifičnosti pojedinog naroda (Samardžija 1989: 78).

S obzirom na izraz i sadržaj leksičkih posuđenica Dabo-Denegri (1998: 441) ih dijeli u šest kategorija: (1) izravne posuđenice, (2) pseudoposuđenice, (3) semantičke posuđenice, (4) izvedenice, (5) prevedenice, (6) skraćenice.

(1) Izravne posuđenice podrazumijevaju prijenos izraza i sadržaja leksema u sustav jezika primatelja (npr. *sport, panorama, laptop*) (ibid. 441).

(2) Pseudoposuđenice su riječi nastale od elemenata stranoga porijekla, ali u jeziku davatelju ne postoje u takvom obliku ili nemaju isto značenje kao u jeziku primaocu (npr. *speaker, cargo*) (ibid. 442).

(3) Semantičke posuđenice riječi su koje su pod utjecajem stranoga jezika dobile novo, dodatno značenje. Dabo-Denegri (ibid. 447) spominje dvije kategorije semantičkih

posuđenica prema Haugenovoj podjeli – homonimske i sinonimske posuđenice. Homonimske posuđenice one su posuđenice koje imaju novo značenje i nemaju ništa zajedničko sa starim značenjem te riječi, dok su sinonimske posuđenice one posuđenice kod kojih postoji poklapanje između novog i starog značenja. Primjer homonimske posuđenice je leksem *jutro* čije je osnovno značenje *prvi dio dana* u ovom slučaju dobiva značenje kao *mjerna jedinica za površinu zemlje*. Sinonimske semantičke posuđenice su primjerice leksemi *jutro – ral*, *mjera – postupak*, *zdjelica – karlica* itd. (Turk 1997: 210)

(4) Izvedenice, kao što sam naziv govori, posuđenice su čije su značenje i oblik izvedeni iz drugih riječi. Posuđenice koje služe kao osnova za stvaranje izvedenica prema morfo-sintaktičkim pravilima jezika primatelja smatraju se potpuno integriranim posuđenicama i ponašaju se kao svaka domaća riječ, postaju dio jezičnog sustava i ne ovise više o pojedinačnoj uporabi (npr. *to tag- tagirati*, *to like-lajkati*) (Dabo-Denegri 1998: 443).

(5) Prevedenice ili kalkovi posuđenice su samo na značenjskom planu. Opća pravila za pojavu prevedenica kao vrste posuđenica teško je postaviti jer to ovisi i o strukturi pojedinih jezika (npr. *full time – puno vrijeme*, *civil list – civilna lista*) (ibid. 445).

(6) Skraćenice nastaju različitim postupcima tvorbe riječi, odnosno fonetskom redukcijom (skraćivanjem višesložne riječi obično na jedan slog). Skraćenice su čestom uporabom potpuno integrirane u jezični sustav jezika primatelja (npr. *VIP – Very Important Person*, *F.B.I. – Federal Bureau of Investigation*, *NASA – National Aeronautics and Space Administration*) (ibid. 449).

4. Jezično posuđivanje i jezična politika

Jezična je politika prisutna u svakom društvu, u svakoj zajednici, a najčešće se percipira kao skup institucionaliziranih postupaka, principa – propisa u jeziku i kontrole u upotrebi, odluka u kojima se reflektira odnos te zajednice prema jeziku/jezicima javne komunikacije, odnosno ukupnoj jezičnoj djelatnosti (*langue* i *parole*) koja, dakako, podrazumijeva i govornike i njihove stavove prema jeziku/jezicima. Svaka zajednica, najčešće država, kreira dvostruku jezičnu politiku: „unutarnju” i „vanjsku”, koja kao i svaka takva politika, uređuje odnose s Drugima: koliko će i kako oni utjecati na jezik i njegovo ustrojstvo a da taj jezik ne izgubi svoj identitet. (Granić 2009: 23)

Odnos prema posuđenicama u jeziku primatelju uvelike je određen jezičnom politikom pojedinih društvenih zajednica, posebice vrstom jezičnoga purizma koji primjenjuje u kontekstu jezičnoga planiranja. Jezični purizam je „nastojanje oko čišćenja jezika od suvišnih inojezičnih elemenata, a isto tako i od riječi i izraza vlastitog jezika koji imaju prizvuk vulgarnosti, a osobito u suzbijanju loših neologizama” (1984: 99 prema Simeon 1969). „Purizam se najčešće shvaća kao svjesna obrana nekog jezika od jezičnih utjecaja drugih jezika na svim razinama”, a najčešće na leksičkoj razini jer je tu utjecaj najjači i najuočljiviji (ibid.). Prema Mamiću sasvim je razumljivo da je otpor prema posuđenicama bio najizraženiji tamo gdje je prijetila najveća opasnost po narodni i jezični identitet (ibid.).

O purizmu se, smatra Turk (1996: 101–102), ne može govoriti izvan okvira jezične norme, pri čemu navodi Katičićevo mišljenje da norma pretpostavlja put od jezika prema govoru i put od govora prema jeziku.

Turk (ibid.) navodi šest tipova purizma prema Mariji Geers: (1) *reformni purizam*, kojim se reformira ili oživljava jezik; (2) *zaštitnički purizam*, kojim se želi zaštititi jezik od mogućih i stvarnih vanjskih i unutrašnjih utjecaja; (3) *tradicionalni purizam*, koji predstavlja stalnu jedinicu jezične politike; (4) *nacionalni purizam*, koji predstavlja sastavnicu nacionalnih političkih pokreta; (5) *pedagoški purizam*, kojim se želi poučiti mase; (6) *razigrani purizam*, kojim se želi privući pozornost društva na purističke reforme.

Mjera u kojoj će neki jezik utjecati neki drugi regulira se jezičnom politikom. Budući da puristička jezična politika najočitije rezultate postiže na leksičkoj razini, zagovornici purističkih nastojanja interveniraju u jezik najviše na leksičkom planu (ibid. 102). Jezici se razlikuju po stupnju i intenzitetu purističkih tendencija, a i odnos prema purizmu unutar pojedinog jezika varira od jednog do drugog razdoblja (ibid. 104). Jezici poput hrvatskog, slovenskog, češkog i slovačkog, koji su u nekom povijesnom razdoblju bili izloženi jakom

stranom utjecaju zbog specifične povijesno-političke situacije, razvili su purističku reakciju kojom su nastojali očuvati jezičnu samobitnost i prepoznatljivost kao oblik nacionalne samobitnosti (ibid.). „Svi stručnjaci se slažu da je purizam usko vezan za standardni jezik i da su stoga purističke intervencije najprisutnije upravo u vrijeme standardizacije“ (Pišković 2008: 326–327).

Južnoslavenski su jezici kroz povijest bili pod utjecajem brojnih neslavenskih jezika poput njemačkog, mađarskog, talijanskog, turskog i latinskog, kao i susjednih slavenskih jezika koji su imali vodeću ulogu u kulturnom i političkom životu Slavena (Auty 1973: 337). Mnogi leksemi posuđeni iz tih jezika dio su aktivnog i pasivnog leksikona suvremenih južnoslavenskih jezika. Status posuđenica i odnos prema njima u pojedinim se južnoslavenskim jezicima razlikuje s obzirom na jezičnu politiku, tj. vrstu jezičnoga purizma koji se primjenjuje. „Proces leksičkog posuđivanja u načelu prate dvije suprotstavljene tendencije: potreba da se imenuje novi pojam i otpor prema posuđenoj stranoj riječi“ (Turk 2013: 100).

Odnos slavenskih jezika prema pojedinim stranim jezicima mijenjao se kroz vrijeme s obzirom na društveno-političke okolnosti. Dok su, primjerice, purističke tendencije na hrvatskom govornom području bile usmjerene na njemački i talijanski jezik, kroz 20. i 21. stoljeće usmjerene su primarno na srpski i engleski jezik (Auty 1973: 339)

Prema Brozoviću „slavenski se jezici sa standardološkog gledišta načelno mogu razvrstati s obzirom na njihovu tolerantnost prema kalkiranju, a vezano s tim i na sklonost prema purizmu u pojedinim fazama njihova normiranja“ (Turk 2013: 104).

S gledišta pripadnosti kulturno-civilizacijskom krugu, a s tim u svezi i u odnosu na jezično posuđivanje općenito, uključujući kalkiranje prema klasičnim jezicima, odnosno kalkiranje prema europeizmima, slavenski se jezici mogu podijeliti u dvije skupine: istočnu i zapadnu (ibid. 104–105).

Prema toj podjeli srpski pripada istočnom, a hrvatski i slovenski zapadnom krugu (ibid. 105). Istočnoslavenski jezici općenito su u procesu normiranja bili slobodniji od purističkih tendencija i otvoreniji prema posuđenicama, skloniji neposrednoj adaptaciji ili preuzimanju neslavenskih europeizama posredstvom drugih slavenskih jezika, a manje skloni ciljanom, svjesnom kalkiranju jer utjecaj drugih slavenskih jezika nisu doživljavali kao tuđe (ibid.). Elementi tuđih jezika, primjerice turskih u bugarskom, srpskom i makedonskom, nisu ugrožavali gramatičku normu jezika, a s leksičke strane su se uklopili u jezik ili potpuno

nestali (ibid.). S druge strane, „slavenski jezici koji pripadaju zapadnom civilizacijskom krugu pokazuju različit odnos prema kalkiranju europeizama koji je, ovisno o društvenim prilikama, povezan i s purističkim zahvatima” (ibid.). Češki jezik bio je krajnje otvoren za kalkiranje, a njegovom se obrascu tipološki mogu pridružiti gornjolužičkosrpski i slovenski jezik kao jezici u sferi izrazitog njemačkoga i češkog utjecaja, dok je hrvatski jedini od jezika zapadnog civilizacijskog kruga koji je pokazao tek djelomičnu tolerantnost prema kalkiranju u sferi njemačkih, talijanskih i mađarskih utjecaja (ibid. 6). Međutim, čak i danas, nakon stabilizacije slavenskih jezika, slavističke purističke tendencije nastavljaju i dalje igrati važnu ulogu u razvoju jezika (Auty 1973: 339).

4.1. Engleski jezik kao *lingua franca*

Danas na južnoslavenske jezike najjači utjecaj ima engleski jezik zahvaljujući globalizaciji, koju Pašalić i Marinov (2008: 251) definiraju kao proces koji se počeo razvijati nakon Drugog svjetskog rata u vrijeme, kada su zemlje s najmoćnijom ekonomijom liberalizirale i regulirale tržišta te dovele do homogenizacije kulturnih sistema diljem svijeta (Pašalić i Marinov 2008: 251). Prema tome, globalizacija je potakla korištenje engleskog jezika kao svjetskog ili globalnog jezika kojim su počeli komunicirati milijuni ljudi (ibid.)

Engleski jezik, čiji se utjecaj već desetljećima širi svijetom i koji je trenutno najrašireniji jezik na svijetu, smatra se jednim jezikom koji može nositi status svjetskog ili globalnog jezika (ibid.). Engleski jezik prvi je jezik koji se veže uz proces globalizacije (Grbić 2004: 245): „Sve organizacije Azije, Afrike, Europe, Bliskog istoka i Pacifika vode svoje poslove i distribuiraju informacije isključivo na engleskom ili u prvome redu na engleskom” (ibid. 244). Međutim, prevlast engleskog kao svjetskog jezika počinje još u razdoblju kolonizacije, što je rezultiralo time da je engleski službeni ili bar jedan od službenih jezika koloniziranih zemalja (ibid. 243) poput Indije ili Južnoafričke Republike. Prema tome, vidljivo je da je proces u kojem se engleski jezik širio započeo puno prije globalizacije u današnjem smislu riječi. Kako je širenje Rimskog Carstva učinilo da latinski postane *lingua franca* Mediterana i velikog dijela Europe, tako je globalizacija učinila da engleski postane *lingua franca* modernog svijeta (ibid.).

Engleski jezik danas predstavlja jezik prestiža. Milroy (2013: 41) smatra da jezični prestiž nije primarno svojstvo jezika ili nekog njegovog varijeteta, već da je to svojstvo govornika ili grupe govornika, od kojih neki imaju veći društveni prestiž od drugih, što je povezano s

razlikama u društvenoj klasi/statusu te načelno odnosima moći. Prema tome, prestižni status jezičnim varijetetima dodjeljuju govornici, a taj je proces uvjetovan raznim društveno-političkim faktorima (ibid.).

4.2. Hrvatska jezična politika i utjecaji stranih jezika

Na hrvatski su jezik kroz povijest utjecali brojni strani jezici. Hrvatska je zemlja s dugom purističkom tradicijom, što je posljedica neprestanih utjecaja i pritisaka stranih jezika na hrvatski jezik (Mitar 2017: 16). Klasični jezici, među kojima se posebno ističe latinski, igraju važnu ulogu u hrvatskoj kulturnoj i znanstvenoj tradiciji, a posljedično tome i na sam hrvatski jezik (Turk i Opašić: 74). Intenzivan i dugotrajan utjecaj latinskog jezika na hrvatski počinje u vremenu početaka hrvatske pismenosti (ibid. 74). Mađarski kao susjedni jezik u kontaktu je s hrvatskim još od 9. stoljeća. S obzirom na trajanje i intenzitet kontakata između hrvatskog i mađarskog jezika u suvremenom hrvatskom standardnom jeziku udio hungarizama prilično je malen (ibid. 76). Što se tiče talijanskog jezika, njegov utjecaj na hrvatski povećao se od 19. stoljeća nadalje, a najviše utjecaja dolazi iz Venecije (ibid. 74–75). Snažan utjecaj na hrvatski jezik imao je i njemački jezik. Stoljeća teritorijalne i političke povezanosti, ponajviše u 18., 19. i 20. stoljeću, rezultirale su brojnim germanizmima u hrvatskom jeziku (ibid. 75). Velik utjecaj na hrvatski imali su također turski, ruski i češki jezik. Udio posuđenica iz većine navedenih jezika veći je u organskim idiomima hrvatskoga jezika nego u standardnome jeziku.

U hrvatskom je jeziku uvijek bila jasno izražena težnja za jezičnom čistoćom i ona je prisutna u hrvatskom književnom jeziku već od njegovih početaka. Ona je obilježila je čitavu njegovu povijest (Turk 1996: 69).

Hrvatska se ubraja u zemlje s dugom purističkom tradicijom. Opravdanost se navedenome pronalazi u činjenici da je Hrvatska gotovo kroz čitavu povijest bila sastavnim dijelom neke državne zajednice, odnosno nije bila samostalna (Mitar 2017: 16).

Hrvatski su se puristi najduže i najustrajnije opirali prekomjernoj uporabi posuđenica, a taj otpor traje od samih početaka hrvatske pismenosti do danas (Turk 1996: 68). Mnogi stariji hrvatski pisci kroz svoja su djela i djelovanja izražavali zabrinutost zbog utjecaja stranih jezika na hrvatski, pazili su na čistoću jezika i bili ponosni na svoj jezik (ibid.) Tijekom godina hrvatski su se književnici i lingvisti žustro borili protiv utjecaja stranih jezika na

hrvatski. U novije se vrijeme većina hrvatskih filologa i književnika priklonila umjerenom stavu prema jezičnoj čistoći (ibid. 71).

Prema Turk (ibid.) posuđenice i domaće riječi ne trebaju se međusobno potiskivati jer one, ulazeći svaka u svoj kontekst, omogućuju precizniji način izražavanja i funkcionalno i stilističko raslojavanje standardnoga jezika. Prema Barić (2014: 42) „hrvatski se jezik otvara neopterećen prošlošću svjetskim strujanjima povezivanja preko engleskoga jezika i internacionalizacije leksika“. Ipak, postoji i institucionalni otpor prema anglizmima: npr. „Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje nastoji kroz razna pravila i prijedloge obeshrabriti korištenje stranih riječi, pa i anglizama“ (Sulić 2019: 12, prema Barić i dr. 1999). Međutim, „koliko je engleski jezik danas važan potvrđuje i činjenica da riječi engleskog podrijetla danas čine 40 % ukupnog broja novotvorenica“ (ibid.) Danas govornici hrvatskog jezika koriste riječi iz engleskog na svakodnevnoj razini te utječu na leksik gramatiku hrvatskog jezika (ibid.). Prema mišljenju Filipan-Žganić velik broj stranih riječi preuzetih iz engleskog s vremenom će se prilagoditi hrvatskom, čime će dodatno obogatiti hrvatski jezik (ibid. 13).

4.3. Srpska jezična politika i utjecaji stranih jezika

„Propitkujući purizam u srpskom jeziku, nerijetko se mogu čuti pismeni i usmeni glasovi kako on nije niti malo purističan te da prema purizmu zauzima potpuno indiferentan stav“ (Mitar 2017: 10). Taj stav može se pripisati jezičnom razvoju srpskog jezika s jezicima zemalja s kojima je Republika Srbija dijelila svoju kulturološku i političku prošlost (ibid.).

U Srbiji su se u srednjem vijeku koristila dva jezika, crkvenoslavenski koji je bio jezik srpske redakcije na ćirilichnom pismu, a uz njega je u uporabi bio i tzv. narodni jezik na štokavskoj osnovici, odnosno srpski (Filipović 2014: 15). Osim u svakodnevnoj komunikaciji, narodni jezik Srba javljao se pretežno u administrativnim i pravnim tekstovima (poveljama), dok su se na crkvenoslavenskom jeziku prepisivali, prevodili ili nanovo sastavljali crkveni i književni tekstovi (ibid.). Uslijed turskih osvajanja srpska država sve više propada, „pa je i njegovanje pismenosti i književnog jezika u periodu od nekoliko stoljeća bilo ograničeno, a u nekim krajevima gotovo nemoguće“. (ibid.) Međutim, jezik i nacionalni identitet ipak su se uspjeli sačuvati kroz usmenu narodnu književnost te zahvaljujući djelovanju Srpske pravoslavne crkve (Filipović 2014: 15; prema Šimić-Jovanović 2007). Na srpski jezik kroz povijest utječu jezici poput njemačkog, ruskog, mađarskog i francuskog. Važnu ulogu u očuvanju srpskog jezika odigrao je Vuk Stefanović Karadžić, koji je reformirao srpsku grafiju i pravopis, a

njegovu pravopisnu i jezičnu reformu karakterizira neprihvatanje slavenosrpskog kao umjetnog miješanog jezika (ibid. 16). Jedan od Karadžićevih ciljeva bio je pročistiti srpski jezik od utjecaja drugih jezika, a njegova reforma jezika odvijala se u tri stavke: „(1) izjednačavanje narodnog i književnog jezika; (2) prekid sa svim starijim oblicima srpske književnosti i pismenosti i novo utemeljenje novog standardnog jezika bez oslona na tradiciju; (3) novoštokavski folklorni purizam koji se očitovao u čišćenju jezika od crkvenoslavizama koji ne odgovaraju glasovnoj i gramatičkoj strukturi srpskoga jezika“ (ibid.).

Hrvatski i srpski jezik razlikuju se po odnosu prema posuđenicama jer je hrvatski jezik oduvijek u manjoj mjeri posuđivao i usvajao strane riječi, dok je srpski jezik lako prihvatao posuđenice, zbog čega se i jedan dio internacionalizama učvrstio u hrvatskom zbog jugoslavenske jezične politike (Barić 2014: 35). Za razliku od hrvatskog i slovenskog, koji su u vrijeme Austro-Ugarske težili zaštiti od utjecaja njemačkog jezika, srpska jezična politika je utjecaje stranih jezika (njemačkog, francuskog, ruskog) smatrala izvorom bogaćenja domaćeg rječnika (Klajn 2008: 156). U srpskoj jezičnoj tradiciji otvorenost prema stranim utjecajima smatra se važnim faktorom za razvoj jezika, stoga „svako prinudno uvođenje domaće terminologije [djeluje] kao nepodnošljiva arhaizacija, kao vraćanje na jednu definitivno prevaziđenu fazu u razvoju srpskog jezika“ (ibid. 157).

Iako se smatra da je srpski jezik indiferentan prema purizmu, zanimljiva je činjenica da se u Srbiji „zakonom propisuju novčane kazne za sve one koji tvrtku istaknu ili ispišu na stranom jeziku, [što] ukazuje da ovdje po srijedi nikako nije i ne može biti indiferentnost, nego čisti purizam“ (Mitar 2017: 12). Iz toga Mitar (ibid. 11) zaključuje da srpski jezik na svjesnoj razini teži indiferentnom stavu prema purizmu, no na nesvjesnoj razini provodi selekciju između domaćih i stranih leksema, pri čemu prednost najčešće daje upravo domaćim leksemima.

Mišić-Ilić i Lopičić (2011: 272) smatraju da će anglizama svih vrsta u srpskom jeziku s vremenom biti sve više, no za njih radikalni purizam ne predstavlja rješenje tog problema. „Naprotiv, treba se zalagati za promišljenji, organizovani pristup integraciji anglicizama utemeljen na postavkama savremene lingvistike i sociolingvistike“ (ibid. prema Prčić 2005). Prema tome, za njih je prihvaćanje i odgovarajuća adaptacija anglizama u srpski jezik opravdana, „ukoliko se unose novi jezički (leksički, frazeološki, semantički i pragmatički) sadržaji koji označavaju neke nove vanjezičke aspekte“ (ibid.).

4.4. Slovenska jezična politika i utjecaji stranih jezika

Slovenski slovi kao izrazito puristički nastrojen jezik, što nije uvijek bio slučaj. Kao razlog tome Mitar (2017) navodi moguće „različite turbulentne povijesne prilike koje su slovenski jezik stavile u poziciju ugroženosti” (Mitar 2017: 12). Unatoč višestoljetnim utjecajima njemačkog jezika (koji je bio dio slovenskog intelektualnog i svakodnevnog gradskog života) s jedne strane, te utjecaju srpskohrvatskog jezika s druge strane – slovenski je jezik razvio purističke tendencije zbog kojih je s vremenom postigao popriličnu čistoću (Thomas 1997: 133). Već je u prvom slovenskom tekstu, *Katekizmu* Primoža Trubara, koji datira iz 16. stoljeća vidljiva prisutnost njemačkog jezika, i to u vidu 135 posuđenica (ibid. 134). Prvi sistematski pokušaj zamjene njemačkih posuđenica izvornim slovenskim leksikom te posuđenicama iz hrvatskog kajkavskog narječja poduzeo je Tomaž Hren u 16. stoljeću (ibid. 135).

U kasnom 19. stoljeću slovenski književni jezik potvrđuje svoju neovisnost u odnosu na srpskohrvatski, no nakon nastanka Kraljevine Srba Hrvata i Slovenaca (1918) pa sve do nastanka Jugoslavije (1929) – kada do izražaja dolazi tendencija da se stvori zajednički jezik za Srbe, Hrvate i Slovence – slovenska jezična politika usmjerena je na borbu protiv utjecaja susjednih slavenskih jezika (Auty 1973: 340–341).

Kalin Golob (2002 prema Vnuk 2004: 7) ističe da je pri usvajanju naziva za novitete u slovenskom jeziku prioritet pravovremeno pronaći ekvivalentnu „domaću” riječ. Unatoč tom nastojanju, ističe autorica, u slovenskom jeziku ima mnogo nepotrebnih posuđenica (uključujući anglizme), stoga neki lingvisti unaprijed osuđuju leksičko posuđivanje – čak i kada za neku riječ ne postoji ekvivalentna izvorna slovenska alternativa. Drugi su pak lingvisti otvoreniji prema posuđenicama te razlikuju strane izraze koje je prihvatljivo posuditi, a koji ne (ibid.). Prema Toporišiču (1992 prema Vnuk 2004: 17) slovenski je jezik u posljednjih pedeset godina pod utjecajem engleskog te preuzima iz njega mnogo novih izraza iz modernog svijeta i kulture. Neki lingvisti, kao primjerice Gradišnik (1993), smatraju to „katastrofom”, dok drugi u tome ne vide tako veliku ugrozu (ibid.).

Jezična politika može se provoditi na različitim razinama: na državnoj razini kao državna jezična politika ili na regionalnoj odnosno lokalnoj razini kao lokalna jezična politika (Giha-Komac, Kozina 2017: 6). U *Zakonu o javni rabi slovenščine*, donesenom 2004. godine, „najbolje se očituje briga Republike Slovenije za vlastiti jezik te unutar spomenutog zakona vrlo jasno definira upotrebu jezika fizičkih i pravnih osoba s različitim komunikacijskim

okolnostima” (Mitare 2017: 13). Isto kao u slučaju srpskog zakona o jeziku, nepridržavanje zakona kažnjava se visokom novčanom kaznom (ibid.).

5. Analiza anglizama u časopisima za mlade

Engleski jezik, kao *lingua franca* modernog svijeta, neizostavan je dio naše svakodnevice. Susrećemo se s njime u svim sferama života, pa tako i u medijima. Analiza koja slijedi posvećena je utjecaju engleskog jezika na jezik mladih posredstvom časopisa za mlade.

5.1. Jezik mladih

U sociolingvistici pojam *mladi* obično se veže uz određenu životnu dob, koja predstavlja ključan element njegova definiranja. Osim kronološke dobi neki autori, poput primjerice Eckert (2000), razlikuju društvenu i fizičku dob. Kronološka se dob odnosi na broj godina koji je prošao od čovjekova rođenja (Karlić 2014: 91), a fizička i društvena dob ne koreliraju nužno s kronološkom dobi. Naime, neki pojedinci psihofizički sazrijevaju ranije, a neki kasnije, dok je društvena dob povezana s određenim životnim prekretnicama koje se u različitim kulturama vezuju uz različitu kronološku dob (ibid.). Skelin Horvat (2017: 5) ističe da „nema jasnih granica kojima bi se mlade odvojilo od djece s jedne strane i odraslih s druge”. Prema Chambersu (2000) mladi odnosno adolescenti pripadaju dobnoj skupini uz koju se vezuje osamostaljivanje, odvajanje od obitelji, mlađih i starijih generacija te solidariziranje s vršnjacima (Karlić 2014: 92). Mlade možemo definirati kroz generacijsku teoriju „koja mlade promatra kao grupu povezanu dobi, tj. kao dobnu skupinu koja se razlikuje od svijeta odraslih, a predstavlja prijelaz između djetinjstva i odraslosti” (ibid.). „Unutar takve generacijski definirane grupe razlikuju se podgrupe koje imaju neka zajednička obilježja, a koja proizlaze iz njihovog specifičnog načina obrade iskustava”. Otud su se razvili različiti koncepti, poput koncepta supkulture, kontrakulture, životnog stila i drugih (ibid.). U sociolingvističkim istraživanjima mladosti se pristupa kroz analizu jezika kojim se mladi služe s primarnom ulogom uspostavljanja međusobne sličnosti s drugim grupama mladih i stvaranja društvenih identiteta, te istovremenog uspostavljanja razlika prema djeci i odraslima (ibid. 6).

Prema Holmesu svaka dobna skupina ima specifične obrasce jezičnih elemenata (Mavrović 2018: 20). Prema Skelin Horvat današnji mladi ne dijele samo zajednički jezik već i kulturu (ibid.). Mladi prate najnovije globalne trendove koji većinom dolaze s engleskog govornog područja i na takav način polako, ali sustavno uvode razne anglizme u svoj svakodnevni govor (ibid.). Adolescencija se utoliko u sociolingvistici promatra kao razdoblje u kojem

pripadnici ove dobne skupine „odgovaraju” na društvena ograničenja i očekivanja odraslih (Eckert 2003: 112).

„Na promjene u jeziku od starosnih skupina najviše utječu mladi, srednjoškolci i studenti, osobito iz urbanih sredina” (Sulić 2019: 14). Mladi se uvođenjem novina u jezik žele odvojiti od ostatka društva, stvoriti vlastiti jezik kojim bi se odvojili od odraslih koji ih „ne razumiju” i djece (ibid.) Sulić navodi mišljenje Nikolić-Hoyt (2007) prema kojem „je svako jezično ponašanje uvijek vezano uz neku kulturu i određeno pripadanjem upravo jednoj specifičnoj kulturi” (ibid.) Upravo jezikom mladi žele izazvati negodovanje od strane odraslih kako bi istakli svoju posebnost, ali i kako bi bili prihvaćeni od strane svojih vršnjaka (ibid.). Na jezičnom planu doba adolescencije obilježava inovativnost govornika, koja je uvjetovana njihovom potrebom za solidarizacijom s pripadnicima iste generacije, pri čemu se ta inovativnost odlikuje naglašenom sklonošću prema izmjeni stilova „koje su podržane izostankom socijalnih pritisaka i normi kojima se susreću govornici odrasle dobi” (Karlić 2014: 92). Mladi se danas u velikoj mjeri koriste anglizmima te iako u hrvatskom jeziku postoje riječi koje se mogu koristiti umjesto tih anglizama, izgleda da su mladi ipak skloniji stranim izrazima za koje bismo mogli reći da tvore novi sleng (ibid.).

Sleng je termin koji se često koristi za označavanje leksičke inovacije delegitimirane skupine, među kojima su i adolescenti, što implicira kvalitativnu razliku od ostalih vrsta leksičkih inovacija. Iako se o slengu obično razmišlja u smislu pojedinih riječi, on je općenito i dio stila koji može biti dovoljno razrađen da bude razumljiv samo unutar zajednice koja ga proizvodi (ibid. 114).

Mladi se često koriste nestandardiziranim formama jezika i teško je odrediti koji je točan razlog tome. De Klerk (2005) objašnjava adolescentsko korištenje slenga kao potrebu da budu moderni, da se definiraju kao drugačiji – kao potrebu da pripadaju nekoj grupi čije su navike i vrijednosti drugačije od navika i vrijednosti njihovih roditelja, drugih odraslih i mladih ljudi (Raedel 2012). Time „jezički standard lako klizi u substandard, pa i žargon” (Bugarski 2005: 24), što je jedna od karakteristika jezika mladih. Sleng ili žargon Bugarski (2003: 9) definira kao „svaki neformalni i pretežno govorni varijetet nekog jezika koji služi za identifikaciju i komunikaciju unutar neke društveno određene grupe”. Za njega je žargon podjeljen na tri tipa: stručni, subkulturni i mladenački, pri čemu stručni karakterizira pretjerana, gotovo šablonska i pretenciozna upotreba strulnih naziva, a subkulturni i mladenački tip karakterizira živopisnost i maštovitost (ibid. 10). „Budući da je primarno vezan za društvene grupe, kao snažno

obilježje njihovog identiteta i ekskluzivan znak pripadnosti datoj skupini, žargon je u osnovi sociolekat” (ibid. 13).

5.2. Časopisi za mlade

Časopisi za mlade odražavaju način na koji mladi govore, ali istovremeno i oblikuju jezik mladih, zbog čega su svojevrsni pokazatelj specifičnosti jezika mladih u odnosu na standardni jezik – posebice kada je riječ o otvorenosti prema anglizmima. Upravo je zato cilj ovog istraživanja utvrditi zastupljenost i funkcije anglizama u časopisima za mlade.

Časopisi za mlade poput *Teena* i *OK!*-a pažnju, interes, naklonost i povjerenje svojih čitatelja pridobivaju različitim sredstvima, među kojima jezik igra vrlo važnu ulogu. Konverzacijskim modelima s oslovljavanjem na 'ti' te upotrebom razgovornog stila kakvim se služi ciljna čitateljska publika uspostavlja se diskurs koji signalizira socijalnu ravnopravnost pošiljatelja i primatelja – štoviše, postiže se dojam njihove prisnosti i prijateljskog odnosa.

Sadržajno ovi časopisi uključuju priloge koji sadržavaju informacije i novosti o aktualnim poznatim osobama, zatim priloge o problemima s kojima se mladi danas susreću, koji uključuju savjete upućene čitateljima. Časopisi, nadalje, uključuju savjete o modi i izgledu, kao i priloge u kojima se objavljuju crteži i tekstovi čitatelja. Ukratko, časopisi za mlade sadržavaju brojne aktualne teme koje su zanimljive ciljnoj publici.

5.3. Ciljevi i metode istraživanja

Ovaj rad bavi se anglizmima u suvremenom hrvatskom, srpskom i slovenskom jeziku na primjerima časopisa za mlade. Istraživanje je provedeno s tri središnja cilja: (1) utvrditi jezična obilježja časopisa za mlade, polazeći od pretpostavke da je jezik mladih najotvoreniji prema usvajanju anglizama; (2) utvrditi i usporediti zastupljenost anglizama u časopisima za mlade na hrvatskom, srpskom i slovenskom jeziku te preispitati uzročnike eventualnih razlika; (3) utvrditi vrste anglizama i njihovu zastupljenost u analiziranim časopisima na tri južnoslavenska jezika.

Istraživanje je provedeno na primjeru tri časopisa: hrvatskom časopisu *OK!*, srpskom časopisu *Hej!* i slovenskom časopisu *Cool*. Za potrebe istraživanja odabrani su ovi časopisi jer su sadržajno i formalno vrlo slični te su stoga međusobno usporedivi. Analizi je podvrgnut po jedan broj svakoga časopisa: *OK!* (br. 348, 2021), *Cool* (br. 11, 2020), *Hej!* (br. 76, 2018). Analiza je uključivala tri faze: u prvoj fazi popisani su svi anglizmi iz časopisa, u drugoj fazi

su kategorizirani s obzirom na njihovu vrstu te s obzirom na broj pojavnica, dok su u trećoj fazi interpretirani dobiveni rezultati.

Istraživanje se zasniva na četiri hipoteze:

(1) U časopisima za mlade očekuje se velik broj anglizama jer su adolescenti od svih dobnih skupina najskloniji jezičnom inoviranju (pa tako i posuđivanju) te općenito upotrebi supstandardnoga jezika.

(2) Zastupljenost posuđenica povezana je s vrstom aktualne jezične politike, o kojoj ovisi odnos pojedinog jezika prema elementima iz stranih jezika.

(3) U skladu s prethodnom hipotezom, zastupljenost posuđenica u slovenskom bi časopisu trebala biti najmanja, u hrvatskom „srednja”, a u srpskom najveća.

(4) Najviše posuđenica iz engleskog jezika u časopisima za mlade vezano je uz pop kulturu.

Detektirani anglizmi popisani su i kategorizirani u tablicama. U Tablici 1 navedene su vrste posuđenica koje se pojavljuju u sva tri analizirana časopisa, pri čemu je svaka vrsta posuđenice označena posebnom bojom. U Tablicama 2, 3 i 4 popisani su anglizmi koji se pojavljuju samo u hrvatskom, srpskom odnosno slovenskom časopisu. U Tablici 5 navedeni su postoci zastupljenosti posuđenica u svakom časopisu. Tablice su popraćene opisima i interpretacijom rezultata.

5.4. Rezultati analize

Časopisi *OK!*, *Hej!* i *Cool!* pisani su razgovornim stilom te na jezičnom planu „simuliraju” jezik mladih – između ostalog i mnogobrojnim anglizmima. Na visoku zastupljenost anglizama u analiziranim časopisima upućuju već i njihovi naslovi, koji su u sva tri slučaja porijeklom iz engleskog jezika.

Prema Filipoviću (1986: 23) jedan jezik utječe na drugi ako drugi prima strani materijal te ako se njegov vlastiti jezični materijal formira prema stranim uzorima. Pritom, jezično posuđivanje može biti rezultat potrebe i mode (ibid.). U slučaju časopisa za mlade visoka zastupljenost anglizama vezana je uz modu. Naime, autori tekstova u časopisima za mlade pristupaju čitateljima kao da su njihovi vršnjaci. Time im se nastoje približiti i pridobiti njihovu pažnju. Ipak, anglizmi koji se koriste u časopisima nisu nužno izrazi kojima se služe mladi. Drugim riječima jezik časopisa za mlade s jedne strane oponaša jezik mladih, dok s druge strane utječe na jezik mladih.

U analizu nisu uključeni kalkovi, već isključivo posuđenice. U Tablici 1 popisani su anglicizmi koji su zastupljeni u sva tri ili u dva časopisa. Podijeljeni su u četiri kategorije:

- (1) izravne posuđenice, koje su preuzete iz engleskog jezika u izvornom obliku bez formalne prilagodbe [u tablici su označene zelenom bojom];
- (2) pravopisno prilagođene izravne posuđenice [u tablici su označene plavom bojom];
- (3) izravno preuzete skraćnice [u tablici su označene narančastom bojom];
- (4) izvedenice iz izravno preuzetih posuđenica [u tablici su označene žutom bojom].

Uz svaki anglicizam u tablici je naveden broj pojavljivanja u pojedinom časopisu. Na dnu tablice naveden je ukupan broj posuđenica u pojedinim časopisima.

IZRAVNE POSUĐENICE		
HRVATSKI (Ok!)	SRPSKI (Hej!)	SLOVENSKI (Cool)
Beauty (13)	Beauty (6)	-
Cool (12)	Cool (19)	Cool (7)
Fashion (2)	Fashion (5)	-
Fun (6)	-	-
-	-	Full (1)
Hot (6)	Hot (4)	Hot (1)
Help (5)	Help (6)	-
Highlighter (3)	-	-
Hashtag (1)	-	Hashtag (3)
Kiss (2)	Kiss (2)	-
Live (4)	-	Live (1)
Life (4)	(Life (1)	-
Look (6)	Look (1)	Look (1)
Make-up (10)	Make- up (3)	Make-up (2)
Mix (4)	Mix (4)	Mix (1)
Mega (1)	Mega (1)	Mega (1)
Online (7)	Online (4)	Online (4)
Party (3)	Party (2)	Party (1)
Report (4)	Report (3)	-
Star (11)	Star (12)	-
Solo (3)	Solo (2)	Solo (1)
Selfie (1)	Selfie (2)	-
Sorry (1)	Sorry (1)	-
Shopping (1)	-	-
Show (3)	Show (1)	-
Teen (7)	Teen (4)	-
PRAVOPISNO PRILAGOĐENE IZRAVNE POSUĐENICE		
Frend/frendica (20)	-	Frend (3)
-	Hajlajter (2)	-
-	Hejter (3)	Hejter (1)
-	Influenser (3)	-
-	-	Miks (1)
-	-	Selfi (1)
Singl (10)	-	Singl (1)
-	-	Šoping (1)
IZRAVNE POSUĐENICE – SKRAĆENICE		
BFF (4)	BFF (2)	BFF (5)

OK (15)	OK (7)	OK (6)
IZVEDENICE		
Lajkati (1)	Lajkati (1)	-
UKUPAN BROJ FREKVENTNIH POSUĐENICA		
29	26	20

Tablica 1. Zastupljenost anglizama koji se pojavljuju u više od jednog časopisa.

Iz Tablice 1 vidljivo je da najveći broj posuđenica iz analiziranih časopisa pripada kategoriji izravnih posuđenica. Nešto su manje frekventne pravopisno prilagođene posuđenice, dok su u najmanjoj mjeri zastupljene skraćenice i izvedenice. Najviše posuđenica detektirano je u hrvatskom časopisu, čiji ukupan broj iznosi 29, dok ta brojka u srpskom časopisu iznosi 26, a u slovenskom časopisu 20.

U Tablici 2 abecednim su redom pobrojani anglizmi koji se pojavljuju samo u pojedinim časopisima. Kategorizirani su jednako kao u Tablici 1.

HRVATSKI (OK!)	SRPSKI (HEJ!)	SLOVENSKI (COOL)
IZRAVNE POSUĐENICE		
Best (1) Bitch (1) Box (2) Designer (1) Eyebrow (1) Fan (8) Fandom (1) Follower (1) Funny (1) Good (1) Hello (4) Love (1) News (6) Nude (2) Primer (1) Second hand (1) Smokey-eyes (1) Story (1) Styling (1) Trend (4) Vibes (1)	Block (1) Blog (1) Dog (1) Entertainment (1) Extra (1) Facelifting (1) Fan (9) Fun (6) Girl (2) Happy (2) Healthy (1) Inbox (1) Kids (1) Meet&greet (2) Movie (2) On point (1) Performer (1) Professional (1) Reality (1) School (2) Startup (1) Starview (2) Screenshot (1) Smoothie (3)	Align (1) Draping (1) Fancy (1) Focus (1) Influencer (1) Make-over (1) Megalast (1) Must-have (1) Planer (1) Soundtrack (1) Strobing (1) Test (2) Timer (1) Top (1)
PRAVOPISNO PRILAGOĐENE IZRAVNE POSUĐENICE		
Brend (3) Fer (2) Piling (1) Pliz (1)	Autfit (1) Blokbuster (1) Džakuzi (1) Hitmejker (1) Lider (1) Rejting (1) Tinejdžer (3)	Džins (5) Fitnes (1) Trendi (1) Tutorijal (1)
IZVEDENICE		
Faca (2) Frendologija (2)	Soler (1)	Džins (5) Fitnes (1)

Totalno (1)		
UKUPAN BROJ POSUĐENICA		
29	32	20

Tablica 2. Zastupljenost anglizama koji se pojavljuju u pojedinim časopisima.

U Tablici 2 navedeni su anglizmi koji se pojavljuju isključivo u hrvatskom, slovenskom ili srpskom časopisu. Iz tablice je vidljivo da u sva tri časopisa brojčano prevladavaju izravne posuđenice. U prvom stupcu Tablice 2 prikazani su anglizmi koji se pojavljuju samo u hrvatskom časopisu. Kao što je već spomenuto, u časopisu prevladavaju izravne posuđenice, a odmah iza njih slijede pravopisno prilagođene posuđenice, dok su izvedenice zastupljene u najmanjoj mjeri. Ukupan broj manje frekventnih posuđenica u časopisu *OK!* iznosi 29, što je jednako broju posuđenica iz Tablice 1.

U drugom stupcu Tablice 2 navedeni su anglizmi koji se pojavljuju samo u srpskom časopisu, a njihova zastupljenost po vrstama jednaka je kao u hrvatskom časopisu. U srpskom časopisu pronađeno je više pravopisno prilagođenih izravnih posuđenica nego u hrvatskom časopisu, a izvedenica je pronađeno manje (samo jedna). Ukupan broj manje frekventnih posuđenica iznosi 32, što je više u odnosu na one frekventne iz Tablice 1, čiji ukupan broj iznosi 26.

U trećem stupcu Tablice 2 prikazani su anglizmi koji se pojavljuju samo u slovenskom časopisu. Broj izravnih posuđenica, isto kao u slučaju u prethodna dva stupca, ponovno je veći u odnosu na izvedenice i pravopisno prilagođene posuđenice. Izvedenica je u srpskom časopisu manje nego pravopisno prilagođenih izravnih posuđenica. U hrvatskom časopisu njihov je broj podjednak. Ukupan broj manje frekventnih posuđenica u slovenskom časopisu *Cool!* jednak je broju posuđenica prikazanih u Tablici 1.

	HRVATSKI (OK!)	SRPSKI (HEJ!)	SLOVENSKI (COOL)
Izravne posuđenice	159	128	39
Izravno posuđene skraćenice	19	9	11
Pravopisno prilagođene izravne posuđenice	37	17	16
Izvedenice izravnih posuđenica	6	2	8
Ukupan broj posuđenica	221	156	74

Tablica 3. Zastupljenost anglizama po vrstama u analiziranim časopisima.

U Tablici 3 prikazan je broj pojavnica pojedinih vrsta anglizama u svakom od analiziranih časopisa. Ukupan broj detektiranih posuđenica jednak je u hrvatskom i srpskom časopisu (58), dok je u slovenskom časopisu nešto manji (40). Kada se uspoređi ukupan broj

posuđenica, hrvatski časopis prednjači s 221 posuđenicom u odnosu na srpski časopis sa 156 posuđenica te slovenski sa 74 posuđenice. Drugim riječima, u slovenskom je časopisu broj posuđenica tri puta manji nego u hrvatskom časopisu.

Iz tablica proizlazi da je najveći broj posuđenica izravan, što znači da su te posuđenice (u ovom slučaju anglizmi) preuzeti u izvornom obliku. Prevedenica u sva tri časopisa ima podjednako, dok su najmanje zastupljene skraćenice i izvedenice. Osim toga, iz tablica je vidljivo da je u slovenskom časopisu za mlade pronađeno manje posuđenica nego u hrvatskom i srpskom časopisu.

Iz analize slovenskog časopisa za mlade proizlazi da je broj anglizama u njemu znatno manji nego u hrvatskom i srpskom časopisu. Dobiveni rezultati analize, dakle, u skladu su sa slovenskom jezičnom politikom, koja je zatvorenija prema posuđivanju stranih riječi od hrvatske i srpske jezične politike.

5.5. Rasprava i zaključci

Prema našoj prvoj hipotezi, *u časopisima za mlade očekuje se velik broj anglizama*. Analiza časopisa potvrdila je ovu hipotezu, s time da zastupljenost anglizama varira od časopisa do časopisa. U hrvatskom časopisu *OK!* zabilježeno je 58 anglizama koji se pojavljuju ukupno 221 put, dok je u srpskom časopisu *Hej!* zabilježeno isto toliko anglizama koji se pojavljuju ukupno 156 puta. U slovenskom časopisu *Cool!* zabilježeno je 40 anglizama koji se pojavljuju ukupno 74 puta.

Prema drugoj hipotezi *zastupljenost posuđenica povezana je s vrstom aktualne jezične politike, o kojoj ovisi odnos prema elementima iz stranih jezika*. Ova hipoteza potvrđena je u slučaju slovenskog i srpskog časopisa. U četvrtoj cjelini ovoga rada prikazana su obilježja hrvatske, slovenske i srpske jezične u odnosu prema jezičnom posuđivanju. Prema njima slovenski jezik je u najmanjoj mjeri otvoren prema posuđivanju stranih riječi, iza njega slijedi hrvatski, dok se srpski pokazao najotvorenijim prema stranim utjecajima. U skladu s time, u slovenskom časopisu *Cool!* očekivano je zabilježen znatno manji broj anglizama u odnosu na srpski i hrvatski. U srpskom časopisu zabilježen je velik broj anglizama, što je također očekivano s obzirom na otvorenost srpskog jezika prema elementima iz stranih jezika. Međutim, u hrvatskom časopisu *OK!* potvrđen je najveći broj anglizama, stoga dobiveni rezultati ne potvrđuju u cijelosti našu drugu hipotezu.

Prema trećoj hipotezi *zastupljenost posuđenica u slovenskom časopisu trebala bi biti manja nego hrvatskom i srpskom časopisu jer je slovenski jezik zbog različitoga odnosa prema elementima iz stranih jezika*. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem potvrdili su ovu pretpostavku jer je u slovenskom časopisu *Cool!* pronađeno 40 individualnih posuđenica koje se koriste ukupno 74 puta, što je gotovo tri puta manje u odnosu na hrvatski.

Prema četvrtoj hipotezi *najviše posuđenica u časopisima za mlade vezano je uz pop kulturu*. Ova hipoteza je potvrđena jer je većina posuđenica engleskog porijekla zabilježenih u tri analizirana časopisa vezana uz pop kulturu.

Iz navedenog je vidljivo da su sve polazne hipoteze ovoga istraživanja potvrđene, uz iznimku druge hipoteze, koja je potvrđena djelomično. Naime, s obzirom na veću otvorenost srpskog jezika prema jezičnom posuđivanju, očekivali smo veću zastupljenost posuđenica u srpskom nego u hrvatskom časopisu. Ovo istraživanje pokazalo je da je urednička politika časopisa *OK!* usmjerena na imitiranje razgovornog jezika mladih, koji obiluje anglizmima, a ne na očuvanju jezične čistoće. Razgovorni jezik mladih nije standardni jezik, stoga ni jezik u časopisima za mlade nije standardan. Isto tako, časopisi za mlade korišteni u ovom istraživanju nastaju po uzoru na strane časopise, čime djelomično prate trend pojačanog korištenja anglizama – jer engleski jezik danas uživa status najprestižnijeg idioma među mladima. To je posljedica globalizacijskih procesa, a kod mladih utjecaj engleskog jezika velikim dijelom dolazi posredstvom pop kulture.

6. Anketa: upotreba anglizama među mladima

U ovoj cjelini rada provedeno je dodatno istraživanje o upotrebi anglizama među mladima u svakodnevnoj komunikaciji. Na temelju podataka dobivenih istraživanjem anglizama u časopisima za mlade provedena je anketa s ciljem utvrđivanja mjere u kojoj se studenti koji su izvorni govornici hrvatskog jezika u svakodnevnoj komunikaciji služe anglizmima iz analiziranih časopisa. Anketa je provedena među studentima, koji su donedavno bili ciljna publika časopisa za mlade.

6.1. Ciljevi i metode istraživanja

Anketa je provedena među 62 studenta Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, od kojih 40,3 % čine studenti diplomskog, a 59,7 % studenti preddiplomskog studija. Ispitanici su životne dobi između 19 i 29 godina. Ispitanici pripadaju dobnoj skupini između 19 i 29 godina. Većina sudionika ankete ženskog su spola (82,2 %). Svi ispitanici pristali su anonimno sudjelovati u ovoj anketi.

Anketa se sastojala od 21 pitanja, pri čemu se svako pitanje odnosilo na jedan anglizam iz časopisa *OK!*: *beauty, brend, bitch, BFF, follower, fandom, fashion, frrend/frendica, funny, highlighter, hashtag, love, lajkati, OMG, pliz, party, selfie, sorry, styling, teen, vibe(s)*. U svakom su pitanju ponuđena četiri odgovora među kojima su ispitanici trebali izabrati odgovor koji se odnosi na njih.

Uputa za ispunjavanje ankete

UPUTE

Pred Vama se nalazi upitnik koji uključuje 21 kratko pitanje vezano za Vaše poznavanje i upotrebu anglizama u svakodnevnoj komunikaciji na hrvatskom jeziku.

Anglizam je vrsta posuđenice, odnosno riječ preuzeta iz engleskog jezika.

Upitnikom se želi ispitati u kojoj mjeri poznajete i koristite pojedine anglizme u komunikaciji na hrvatskom jeziku. Riječ je o primjerima preuzetim iz časopisa za mlade *OK!*

U sklopu svakoga pitanja naveden je po jedan anglizam. Vaš je zadatak izabrati tvrdnju koja se u najvećoj mjeri odnosi na Vas.

Primjer pitanja iz ankete:

Riječ 'brend'

- ne znam što znači i ne koristim je kao posuđenicu
- znam što znači, ali je nikada ne koristim kao posuđenicu
- znam što znači i ponekad je koristim kao posuđenicu
- znam što znači i često je koristim kao posuđenicu

Anketa je provedena s ciljem utvrđivanja u kojoj mjeri studenti poznaju i koriste anglizme iz časopisa za mlade *OK!*. Temeljem istraživanja anglizama u časopisima za mlade, kojim je utvrđena velika zastupljenost anglizama u časopisu na hrvatskom jeziku, ovo se istraživanje zasniva na dvije hipoteze:

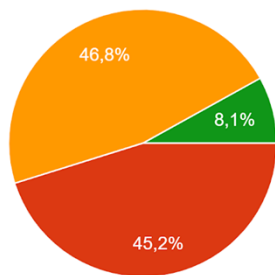
- (1) Većina ispitanika, koji su donedavno bili njihova ciljna publika, poznaje i aktivno koristi anglizme iz časopisa za mlade u svakodnevnoj komunikaciji jer časopisi za mlade uvelike odražavaju njihova jezična obilježja.
- (2) Anglizmi novijega datuma iz časopisa za mlade u manjoj su mjeri poznati ispitanicima jer više nisu njihova ciljna publika.

Od ukupno 62 ispitanika njih 75.8 % navelo je da suvereno vlada engleskim jezikom, 22,6 % navelo je da se aktivno služe engleskim uz određena ograničenja, dok je 1,6 % ispitanika naveo da se engleskim služi dovoljno za jednostavno sporazumijevanje. Niti jedan ispitanik nije naveo da ne zna engleski.

6.2. Rezultati analize i njihova interpretacija

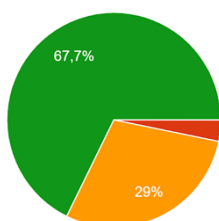
U nastavku slijedi vizualni prikaz rezultata analize za svaki leksem. Plava boja odnosi se na odgovor *Ne znam što znači ova riječ i ne koristim je kao posuđenicu*; crvena boja odnosi se na odgovor *Znam što znači ova riječ, ali je nikada ne koristim kao posuđenicu*; narančasta boja odnosi se na odgovor *Znam što znači ova riječ i ponekad je koristim kao posuđenicu*; zelena boja se odnosi na odgovor *Znam što znači ova riječ i često je koristim kao posuđenicu*. Nakon prikaza grafova slijedi interpretacija dobivenih rezultata.

Riječ 'beauty'
62 odgovora

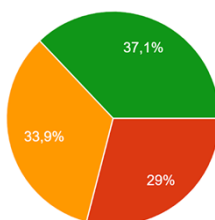

- ne znam što znači i ne koristim je kao posuđenicu
- znam što znači, ali je nikada ne koristim kao posuđenicu
- znam što znači i ponekad je koristim kao posuđenicu
- znam što znači i često je koristim kao posuđenicu

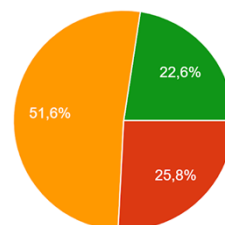
Riječ 'brend'
62 odgovora

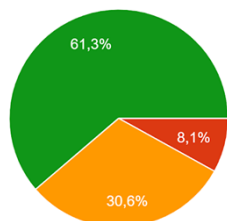
Riječ 'bitch'
62 odgovora

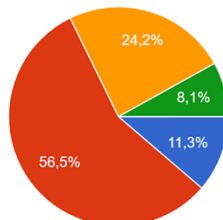
Riječ 'BFF'
62 odgovora

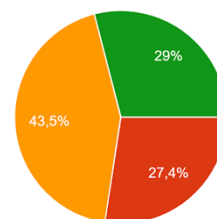
Riječ 'follower'
62 odgovora

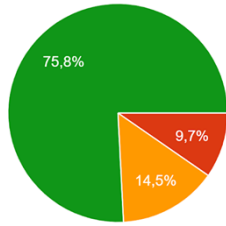
Riječ 'fandom'
62 odgovora

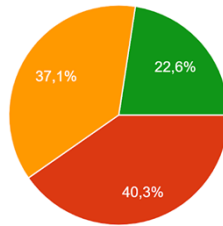
Riječ 'fashion'
62 odgovora

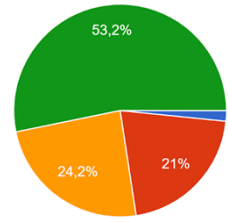
Riječ 'frend/frendica'
62 odgovora

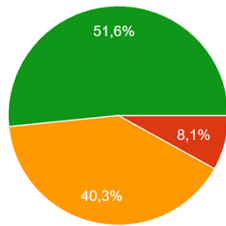
Riječ 'funny'
62 odgovora

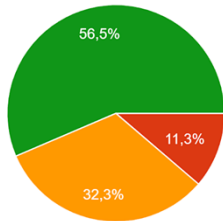
Riječ 'highlighter'
62 odgovora

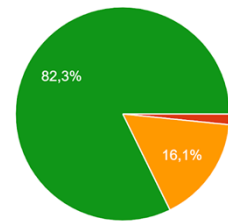
Riječ 'hashtag'
62 odgovora

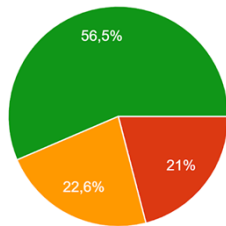
Riječ 'live'
62 odgovora

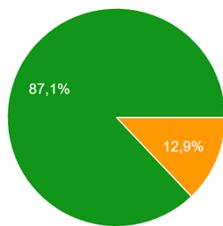
Riječ 'lajkati'
62 odgovora

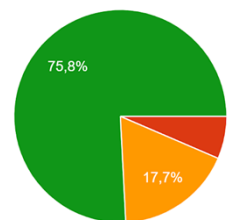
Riječ 'OMG' ('Oh My God')
62 odgovora

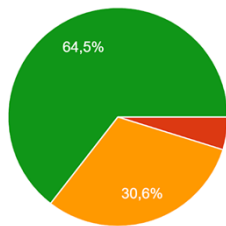
Riječ 'pliz'
62 odgovora

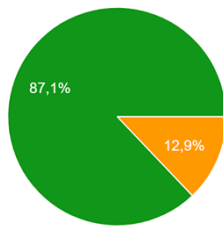
Riječ 'party'
62 odgovora

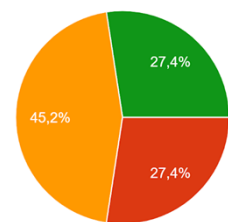
Riječ 'selfie'
62 odgovora

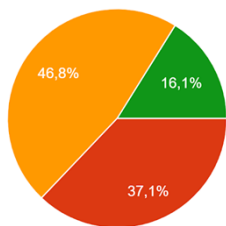
Riječ 'sorry'
62 odgovora

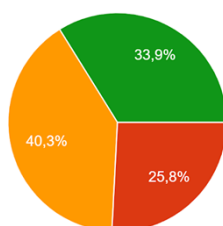
Riječ 'styling'
62 odgovora

Riječ 'teen'
62 odgovora

Riječ 'vibe(s)
62 odgovora

Od ukupno 21 izraza u anketi sudionici ankete označili su svega dva anglizma (*fandom* – 11,3 % i *highlighter* – 1,6 % kao potpuno nepoznate u smislu da ne znaju što znače i ne koriste ih kao posuđenice. Dok je za leksem *fandom* većina ispitanika navela da ga nikada ne koristi za posuđenicu, za leksem *highlighter* većina je navela da ga često koristi kao posuđenicu. Za sve ostale anglizme ispitanici su naveli da znaju što znače, međutim uočljive su velike razlike u njihovoj upotrebi.

Anglizmi koje većina ispitanika često koristi kao posuđenice su: *brend, bitch, follower, friend/frendica, highlighter, hashtag, live, lajkati, OMG, pliz, party, selfie, sorry*

Anglizmi koje većina ispitanika povremeno koristi kao posuđenice su: *beauty, BFF, fashion, styling, teen, vibe(s)*

Anglizmi koje većina ispitanika nikada ne koristi kao posuđenice su: *fandom, funny*

Iz navedenih rezultata uočavamo da se anglizmi koje ispitanici razumiju i često koriste kao posuđenice mogu podijeliti u tri kategorije: (1) udomaćeni konotativni anglizmi starijega datuma (npr. *friend/frendica, pliz, sorry, party*) koji su već dugo vremena u upotrebi te su poznati i pripadnicima starijih generacija; (2) anglizmi koji nemaju (dobro prihvaćenu) hrvatsku inačicu (npr. *brend, highlighter*); (3) anglizmi koji su ušli u upotrebu posredstvom društvenih mreža, za koje također u većini slučajeva ne postoji prihvaćena hrvatska inačica (npr. *fandom, hashtag*).

Kada je riječ o anglizmima koje ispitanici koriste povremeno ili nikada, u najvećem broju slučajeva to su: (1) „termini” iz područja mode i ljepote, koji su obilježje jezika ove vrste časopisa te nisu u učestaloj upotrebi svakodnevnoj komunikaciji (npr. *highlighter*); (2) konotativni anglizmi za svakodnevne pojmove čija je „domaća” inačica u široj upotrebi (npr. *teen, funny, vibe*).

*

Rezultati ankete potvrdili su našu prvu hipotezu prema kojoj *većina ispitanika poznaje i aktivno koristi anglizme iz časopisa za mlade u svakodnevnoj komunikaciji*. Časopisi za mlade uvelike odražavaju njihova jezična obilježja budući da su i sami donedavno bili njihova ciljna publika. Od svih ponuđenih anglizama u anketi svega su dva anglizma bila nepoznata ispitanicima, i to u vrlo malenom postotku.

Druga hipoteza, prema kojoj su *anglizmi novijega datuma iz časopisa za mlade u manjoj mjeri poznati ispitanicima* djelomično je potvrđena. Naime, rezultati ankete pokazuju da su gotovo svim ispitanicima poznati svi anglizmi uključeni u upitnik – neovisno o tome jesu li novijeg ili starijeg datuma. Ipak, istraživanje je pokazalo da dio anglizama ispitanici uopće ne koriste ili ih koriste rijetko. Držimo da je razlog tome manja potreba 'starije mladeži' da se jezičnim posebnostima izdvaja iz društva. Adolescenti se jezikom koji obiluje anglicizmima pokušavaju razlikovati od pripadnika mlađih i starijih generacija.

Većina analiziranih anglizama pripada skupini konotativnih ili suvišnih posuđenica, tj. posuđenica koje imaju odgovarajuću „domaću” riječ u hrvatskom jeziku, ali je njihova upotreba među mladima rezultat prestiža koji jedan jezik, kultura ili civilizacija imaju u danom trenutku (Dabo-Denegri 1998: 440).

Provođenje ove ankete među pripadnicima ostalih dobnih skupina omogućilo bi bolji uvid u generacijske razlike u upotrebi anglizama među govornicima hrvatskog jezika.

7. Zaključna riječ

U ovome radu bavili smo se utjecajem engleskog jezika na suvremeni hrvatski, srpski i slovenski jezik – s naglaskom na temi zastupljenosti i upotrebi anglizama u jeziku mladih.

U prvoj cjelini rada predstavljen je teorijski okvir istraživanja. Prikazani su razvoj, metodologija i ciljevi kontaktne lingvistike; predstavljene su vrste jezičnih kontakata i konflikata te je ponuđena klasifikacija leksičkih posuđenica kao posljedica jezičnih kontakata. Sljedeća stavka ovog rada jezična je politika te njezin odnos prema utjecajima iz stranih jezika. U radu su prikazana obilježja jezične politike južnoslavenskih jezika u odnosu na utjecaje stranih jezika – posebice engleskog jezika, koji danas uživa globalni status jezika prestiža.

U drugoj cjelini rada predstavljena su dva empirijska istraživanja: (1) prvo istraživanje odnosilo se na zastupljenost i obilježja anglizama u časopisima za mlade, a (2) drugo se odnosilo na upotrebu tih anglizama među mladima.

Iz provedenih istraživanja proizašli su sljedeći zaključci:

1. Iz dostupnih opisa hrvatske, slovenske i srpske jezične politike slovenski je jezik u najmanjoj mjeri otvoren prema posuđivanju stranih riječi, a iza njega po tom kriteriju slijede hrvatski te potom srpski jezik.
2. Analiza anglizama u časopisima za mlade pokazala je njihovu najveću zastupljenost u hrvatskom časopisu za mlade, a najmanju zastupljenost u slovenskom časopisu za mlade.
3. U časopisima za mlade prevladavaju izravne, konotativne posuđenice vezane za pop kulturu.
4. Rezultati provedene ankete pokazali su da gotovo svi ispitanici (životne dobi između 19 i 29) godina poznaju angлизme koji se koriste u analiziranim časopisima za mlade, ali samo neke aktivno koriste.
5. Časopisi za mlade s jedne strane oponašaju jezik mladih i njegovu otvorenost prema jezičnom posuđivanju, dok s druge strane na njega utječu.

8. Popis literature

- Auty, Robert. 1973. »The role of purism in the development of the Slavonic literary languages.« *The Slavonic and East European review* Vol.LI., Number 124., str. 335-343.
- Barić, Branka. 2014. »Nova država- nova jezična politika.« *Kroatologija* 5 str.25-44.
- Barjaktarević, Ines. 2018. »Anglicizmi u govoru mladih.« Završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Čakovec
- Brenzinger, Matthias. 1998. »Langugage Contact and Language Displacement.« U *The Handbook of Sociolinguistics*, autor Florian Coulmas. str.185-193.
- Bugarški, Ranko. 2003. »Žargon«. Beograd. Biblioteka XX vek.
- Bugarški, Ranko. (2005). »Jezik i kultura«. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Craig, Grinevald Celette. 1998. »Language Conflict and Language Degeneration.« U *The Handbook of Sociolinguistics*, autor Florian Coulmas. str. 176-184.
- Dabo-Denegri, Ljuba. 1998. »Jezično posuđivanje: tipologija leksičkih posuđenica (anglicizmi u francuskom jeziku).« *Filologija* 30-31.
- Duvnjak, Ivana Jardas. 2019. »Anglicizmi u sportskoj terminologiji u hrvatskom jeziku« stručni rad. Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, No. 1-2. str.185-194.
- Eckert, Penelope. 2003. »Language and adolescent peer groups.« *Journal of Language and social psychology*, 1. 3. str.112-118.
- Filipović, Marko. 2014. »Posebnosti južnoslavenskih jezika s novoštokavskom osnovicom.« Diplomski rad Osijek.
- Filipović, Rudolf. 1986. »Teorija jezika u kontaktu.« Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti; Školska knjiga.
- Giha-Komac, Nataša. Jani Kozina. 2017. »Kam seže slovenska jezikovna politika.« *Pleteršnikovi dnevi- Jezikovna politika Republike Slovenije*. Univerza v Mariboru. str. 6.
- Gračić, Jagoda.2009. »Jezična politika i jezična stvarnost.« Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku-HDPL. str. 744.
- Grbić, Jadranka. 2004. »Jezični procesi, identitet I globalizacija.« Institut za etnologiju i folkloristiku Znanstveni članak. Zagreb. str. 235-253.
- Karlič, Virna. 2014. »Dob kao sociolingvistički faktor: perspektive proučavanja srpskog jezika.« *Second Conference for Younf Slavists in Budapest*. Eötvös Loránd University. Institute of Slavonic and Baltic Philology. Budapest. str. 91-94.
- Karlič, Virna, i Kornelija Klarić. 2015. »Sredstva i načini izražavanja imperativnosti : pragmatička perspektiva«.Znanstveni članak. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb. str. 327-342.
- Klajn, Ivan. 2008. »Purizam i antipurizam u današnjem srpskom jeziku« *Južnoslavenski filolog* LXIV. Beograd. str. 153-176.

- Mamić, Mile. 1984. »Hrvatski, srpski i slovenski jezični purizam u rječniku Juridisch-politische Terminologie.« Znanstveni članak. Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Vol. 10-11 No. 1. str. 99-107.
- Markuš, Nikolina. 2016. »Jezično (leksičko) posuđivanje.« Završni rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Pula.
- Mavrović, Ines. 2018. »Anglizmi u govoru mladih.« Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Odsjek za odgojiteljski studij.
- Milroy, James. 2013. »Ideologija standardnog jezika.« Jat : časopis studenata kroatistike, Vol. 1 No. 1. str. 36-43.
- Milroy, James, Milroy Lesley. 1998. »Varieties and Variation.« U The Handbook of Sociolinguistics, autor Florian Coulmas. Blackwell Publishing. str. 33-45.
- Mišić-Ilić, Biljana, Lopičić, Vesna. 2011. »Pragmatički anglicizmi u srpskom jeziku.« Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku. 54. str. 261-273.
- Mitar, Marija- 2017.»O nekim pitanjima u hrvatskom jeziku.« Filozofski fakultet. Diplomski rad. RIjeka
- Morrison, Carlos D. 2017. »Code Switching.« Encyclopedia Britannica. 30. 05.
<https://www.britannica.com/topic/code-switching>. (pristupljeno 17. 02 2021.)
- Nelde, Peter Hans. 1998. »Language Conflict.« U The Handbook of Sociolinguistics, autor Florian Coulmas. str. 194-204.
- Ostler, Nicholas. 2014. »Language Shift.« 29. 05.
<https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199772810/obo-9780199772810-0193.xml>. (pristupljeno 17.02.2021.)
- Pišković, Tajana. 2008. »Jezični purizam Joze Dujmušića.« Rasprave instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 34 323-340.
- Radovanović, Milorad. 1979. »Sociolingvistika.« Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod.
- Raedel, Nicolas. 2012. »Teenage Language Online. An Analysis of Teenage Blogs.« Munich, GRIN Verlag, <https://www.grin.com/document/212917> (pristupljeno 17.02.2021.)
- Rickford, John R., i John McWhorter. 1998. »Language Contact and Language Generation: Pidgins and Creoles.« U The Handbook of Sociolinguistics, autor Florian Coulmas. Blackwell. str. 163-175.
- Rupenović, Suzana. 2017. »Jezični kontakt usporedba semantičke adaptacije talijanizama u hrvatskome i ruskome jeziku.« diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
- Scotton, Carol Meyers. 2002. »Contact Linguistics : Bilingual Encounters and Grammatical Outcomes.« Oxford University Press.
- Šiprak, Ivona. 2014. »Strane riječi u javnoj upotrebi.« Završni rad. Sveučilište u Rijeci. Rijeka
- Skelin-Horvat, Anita. 2017. »O jeziku i identitetima hrvatskih adolescenata.« Zagreb: Srednja Europa.
- Samardžija, Marko. 1989. »O egzotizmima u hrvatskom književnom jeziku.« stručni rad. Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, Vol.37 No.3, str. 77-81.
- Sulić, Martina. 2019. »Anglizmi u govoru mladih.« Sveučilište u Zagrebu. Završni rad. Čakovec

- Škifić, Sanja, i Emilija Mustapić. 2012. »Anglizmi i hrvatsko računalno nazivlje kroz prizmu jezičnog konflikta i jezične ideologije.« Znanstveni članak. Jezikoslovlje Vol. 13 No. 3. str. 809-839.
- Thomas, George. 1997.» The Impact of Purism on the Development of the Slovene Standard Language« Slovene Linguistic Studies 1. McMaster University. .Hamilton str. 133-152.
- Turk, Marija. 1996. »Jezični purizam.« Fluminensia : časopis za filološka istraživanja, Vol. 8 No. 1-2. str. 63-79.
- Turk, Marija. 2013. »Jezično kalkiranje u teoriji i praksi.« Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.*
- Turk, Marija; Opašić, Maja. 2008. »Linguistic Borrowing and Purism in the Croatian Language« Pregledni članak. Filozofski fakultet u Rijeci. Suvremena lingvistika, Vol. 65 No. 1. str. 73-88.
- Turk, Marija. 1998. »Semantičke posuđenice- jedan oblik prevedenica.« Znanstveni članak. Filologija 30-31. str. 519.-528.
- Turk, Marija. 1997. »Semantičke posuđenice u hrvatskome jeziku. « Znanstveni članak. Filozofski fakultet Rijeka. Croatica : časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu, Vol. 27 No. 45-46. str. 03-213.
- Verdoodt, Albert F. 1998. »The Demography of language.« U The Handbook of sociolinguistics, autor Florian Coulmas. Blackwell Publishing. str. 24-32.
- Vnuk, Katja. 2004. »Anglizmi v športnem novinarstvu- med žargonizmi in strokovnim izrazjem.« Diplomski rad. Ljubljana.
- Zavašnik, Nina, i Marina Šestić. »Hrvatski lažni prijatelji u slovenskome jeziku i slovenski lažni prijatelji u hrvatskome jeziku.« časopis „Wort-Text-Stil“ ur. Branko Tošović, Arno Wonisch. Hamburg: dr.Kovač, 2013. 207-226.

Časopisi:

OK! br. 348. siječanj 2021.

Cool! br. 11. studeni 2020.

Hej! br. 76. siječanj 2018.